

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiło Uđruženja Jugoslov. Učiteljstva — Poverjeništvo Ljubljana.

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtak pop.
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Za neorganizirane 40.— Din, za naročnike v inozemstvu 60.— Din letno.
Posamezna številka po 1.— Din.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 1 Din za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštne še 25 Din.

Telefon uredništva št. 312.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat 1 Din.
Inseratni davek posebej.

Oznanila sprejema upravništvo lista.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništva UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6/I.

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklamacije so proste poštne.

Stari idealisti...

V takih razmerah vzdržati — kakor so današnje — in izpolnjevati svoje poklicne dolžnosti, že to je mnogo. A poleg poklicnih dolžnosti si nalagati še kopico nič manj napornega, a za to tem bolj ne-hvaležnega dela zunaj šole v prosvetnih, političnih in gospodarskih organizacijah to zamore le tisti, kateri še ni izgubil prav zadnje iskricke upanja v zboljšanje razmer, kateri še ni utonil v povojni mlakuži, ki je še vedno in vedno, kljub ostri besedi na jeziku — star idealist v srcu.

In takih idealistov je, hvala Bogu, še mnogo med nami; neprimerno več, kakor pa po drugih stanovih. Jada nam majka vsem skupaj, ako bi tega ne bilo. To pa nikakor ni zasluga nas samih, ampak je tesno spojeno z našim poklicem, ker imamo vsak dan pred seboj žive duše katerih še ni docela pokvarilo sedanje življenje. Zato delamo, delamo več kakor kedaj popreje, ker se zavedamo, da more le nov, nepokvarjen in po vojnih in povojnih razmerah neokužen rod ustvariti raj iz naše velike, ujedinjene in svobodne domovine čeprav se sedaj trudi prav mnogo domačih in tujih naših skupnih sovražnikov napraviti iz tega lepega in bogatega koščka zemlje, kjer ima v slogi in ljubezni še devetkrat toliko ljudi dovolj dela in jela, pravi prvacati pekel.

Naravno pa je, da ima vsaka stvar svoje meje in jih mora imeti tudi naš idealizem. Stroj proizvaja energijo, dokler ga kurim, svetiljka gori, dokler je v njej gorivo in človek proizvaja telesno in duševno delo le toliko časa, dokler ima moči. Proizvaja pa to delo tudi tako, kakor mu pripuščajo razmere in moči. Še roko-delec skazi svoje delo, ako med proizvajanjem misli na drugo. Kako morete zahtevati od duševnega delavca, da bi vzorno opravljal svoj posel, če se zaveda vedno in povsod, da njegova družina poginja lakote, da je bosa in razcapana? Kako hočete zahtevati od učitelja, da bo navduševal sebe in mladino za narod in državo katera ga upropaščata? In vendar se to godi ravno pri učiteljstvu zato, ker je še vedno stari idealist. Pač pa je drugo vprašanje, kako dolgo bomo mogli še tako delati, kako daleč še segajo njegove moči. Kakor vsa znamenja kažejo, je na

koncu s svojim idealizmom, ker je na koncu s svojimi silami.

Kljub vsemu optimizmu in kljub vsej idealnosti pa nikakor ne smemo izgubiti izpred oči realnih tal in razmer. Ali je samo goli slučaj, ali pa je že v tem sistem dejstvo, da takozvani naši »pri-jatelji« — politični — ne uredijo našega materialnega stanja in pravnih razmer, dokler imajo moč. Kadar pa nimajo te moči, pa itak ne morejo. Tako je bilo svoj čas na Kranjskem, ko so napredni elementi prepustili deželno upravo SLS ne da bi bili za časa svoje moči uredili gmotno stanje učiteljstvu, svojemu najjačjemu stebru. Pozneje so urejevali to vprašanje nasprotniki učiteljstva in uredili seveda tako, da je bilo njim prav in njihovim pristašem. Ta igra se ponavlja v Beogradu. »Naš« je bil prosvetni minister, »naš« finančni minister, »naš« ljudje so imeli odločujočo besedo na merodajnem mestu, in sedaj naj povoljno uredijo naše vprašanje — radikalci.

Ali ni to ironija! Gotovo je, da so razmere neznosnejše od dneva do dneva. Istotako pa je gotovo, da so bile neznosne že lanske pomladi! Ali nismo res žoga, s katero se stranke igračkajo? Ako je bilo tudi že vse sklenjeno oglašil se je »naš« finančni minister in dejal, da nima pare. A za druge izdatke je bilo pare dovolj.

To je gmotna stran našega stanja. Prav nič boljša ni moralna. Imeli smo »svoje« višji šolski svet in ta korporacija je imela zopet »svoje« ljudi in stike na merodajnih mestih v Beogradu, imeli smo »svojega« šefa oddelka za uk v Ljubljani. In vendar: zlasti lansko leto so se dogajala taka presenečenja na polju šolske uprave prosvetni proračun, da je človek kar strmel, kje in kako je to možno. Zato ni čuda, če se nas vseh polasča sedaj obup. Zakaj, če nam ni dal »pri-jatelj«, kako nam bo dal »nasprotnik«. Zdi se mi, da smo preveč molčali svoj čas ravno v tem oziru in se preveč zanašali na obljube »svojih« ljudi. Ako bi bili delali tako z nami »drugi« ne pa »doma-či«, gotovo bi bili glasnejši.

V delno opravičilo nam velja žalostno dejstvo, da je bilo v vseh drugih stanovih duševnega proletarijata prav tako,

če ne še slabše. In prav tako žalostno dejstvo je, da je danes javno nameščenstvo brez vsake energije in da ni zmožno niti najmanjšega odpora — skupnega namreč — pa če se mu razmere še za 50% poslabšajo. Razmere so ga ubijale sistematično in ga tudi ubile. Hodimo bosi in raztrgani ter trpimo s svojimi družinami skrajno pomanjkanje in k vsemu temu malo zabavljamo na obstoječe razmere: to je vse!

Kje in kakšen izhod naj najde javni nameščenec, predvsem pa učiteljstvo, iz tega telo in dušo naravnost ubijajočega kaosa. Zakaj razmere in položaj je tak, da ne pomaga prav nič vse jadikovanje, vse številne resolucije, peticije, protesti in kar je še podobnih besed. O tem smo si lahko na jasnem, kljub vsemu idealizmu. Če smo po veliki sokrivdi »pri-jatelja« zašli v močvirje, ne bode nas iz gole krščanske ljubezni in usmiljenja reševal »neprijatelj«. Tisti, ki so nas vladali, oziroma vladajo še, dobro vedo, da so vse naše besede prazne. Verjamejo, da nam ni poslano z rožicami, a se tudi zavedajo, da je v nas zamrl tekem časa vsak od-nor, ki bi zamegl škodovati vladajočim. Kaj tedaj?

Predvsem ločimo vedno in jasno dva pojma: država in vlada, svoboda in suž-nost. Dandanes se niti pri inteligenci navadno ne loči prvih dveh pojmov. Ako

bomo jasno ločili državo od vlade, bode nam ostala živa še zadnja iskrica upanja v boljšo bodočnost. Bode nam ostala še zadnja trohica vere v lastno moč in možnost izboljšanja in ozdravljenja razmer. To bode pa nam zopet rodilo in poživilo omrtvelo ljubezen do dela za boljšo bodočnost. Zakaj neizpodbitna resnica je, da je ravno v teh časih, ko vse obupuje, tarna, zabavlja, pa drži križem roke, naj-bolj krvavo potrebnih na vseh koncih in krajih — dobrih delavcev. Zdi se mi, kakor da nam hočejo razburkani povojni valovi razmer odnesti edino, kar še imamo in za kar smo trpeli preganjanje in so nas vlačili po ječah, za kar so umirali ti-soči in tisoči naših bratov, za kar je po-kalo srce našim materam in mladencam, naš skupen dom. Valovi butajo vanj od vseh koncev in krajev ter ga hočejo do-cela uničiti. Ali bomo tudi mi samo stali in gledali, kakor delajo drugi? Ali ne bo-mo zastavili, četudi zadnjih svojih moči, da rešimo svoj dom pogibel?

Nekaj pa lahko povemo na ves glas: Ako se posreči ohraniti in urediti naš ko-maj potrojeni skučni dom, bode to v prvi vrsti zasluga — jugoslovanskega učiteljstva.

Ločitev pojmov »država« in »vlada« je eno! Drugo pa je: okleniti se stanovske organizacije, strniti vrste do zadnjega moža. Toda o tem prihodniči — Hren.

Program UJU.

(Temeljne smernice za razpravo.)*

(Referat g. Jovo P. Jovanovića, člana Glavnega Odbora UJU »Naloge učiteljske organizacije v ujedinjeni domovini Srbov, Hrvatov in Slovencev«, podan na državni učiteljski skupščini v Sarajevu, 1. 1922.)

PRVI DEL.

ZAHTEV IN NALOGE NOVEGA ČASA.

Velika in dolgotrajna svetovna vojna je, temeljito spremenila prejšnji sistem v mnogih državah in pri mnogih narodih, tako tudi pri nas. Tudi pri nas so po končani vojni izpremenjeni

* Resolucije, sprejete k referatu v Sarajevu se glase: 1. Neopredno je potrebno, da izde-la jugoslovanska učit. organizacija svoj načelni program. 2. Ta program naj se izdela s kolektivnim sodelovanjem vsega učiteljstva. 3. Za izvedbo tega programa, čim bo izdelan, naj se po-oblasti širji glavni odbor, da ga sankcionira in prevzame dolžnost njegove izpeljave.

temelji naših dotedanjih državnih in nacionalnih razmer; nastala je nova doba v našem držav-nem in nacionalnem življenju. Iz novih razmer in potrebo so vznikne nove naloge za vse faktor-je, ki vplivajo na naše državno in nacionalno življenje. Iz takega stanja je potekla potreba, da se vsi ti vplivni činitelji na državno in nacionalno življenje pred vsena dobro orijentirajo, da do-bro spoznajo in pravilno shvatijo vse razmere, potrebe in zahteve novega časa in da z obzirom na vse to postavijo in določijo svoje zadače, opredelijo program svojega dela in določijo me-to-de (taktiko) dela za izvršitev svojih postavljenih nalog. Zaradi tega stoji v tej prehodni dobi vsi na naše državno in nacionalno življenje vpliva-

LISTEK.

DR. STANE RAPE:

Podmladek »Rdečega križa«.

»Kakor se Indijanec z Orinoka pobarva predno zapusti svojo kol-bo, ne zato, ker pričakuje od tega neposredne koristi, temveč, ker bi se drugače sramoval iti med svoje; prav tako se polaga velika pažnja na »vzgojo« modernega otroka, ne zaradi globoke notranje vrednosti vzgajanja, temveč iz bojazni, da bi »nečiviliziran« izgubil ugled v javnosti.«

(Po H. Spenzer-u: »O vzgoji«.)

Iskal sem izraza čustvu neugodja, ki me je spremljalo neprestano odkar se je pričela tretji-rati med nami naloga »P. R. K.«, pa se mi zdi, da bi na noben način ne bil zmožen plastičneje ilustrirati tega čustva, kakor z uvodnimi beseda-mi. Nimam namena odrekati »raison d'être« prakti »Podmladka«, ki se skuša zasidrati tudi

med nami, želim le podati istinito sliko njenega vpliva na mladino in šele na podlagi proučava-nja izreči končno sodbo.

Tudi ne bom posegel daleč nazaj v preteklost, saj smo si v tem že vsi edini, da pri prvih korakih, ki jih je napravila imenovana organiza-cija v našem kraju nismo pokazali baš velike spretnosti v praktični izpeljavi njenih nalog, za-to pa hočem tem odločneje pojasniti nove po-skuse, ki slone deloma na stari izpodleteli prak-si, deloma na »novih« postavkah.

Odkrito priznavam, da sem prav do pred-kratkim mislil, da izgubljam ogromno časa z brezplodnim razmišljanjem o nam primerni or-ganizaciji podmladka, saj sem se vračal k tej mi-sli bolj zaradi tega, ker sem, če se smem tako izraziti, čutil pogrešenost dosedanjega postopka, nisem si pa znal prav odgovoriti, kako si zamiš-ljam sam njegovo delo. Z velikim zanimanjem sem tedaj čital članek dr. Leopolda Poljanca: »Naraščaj Rdečega Križa« v »Sl. N.« in »U. T.« In to tem bolj, ker sem upal, da mi bodo dani če ne rešitev pa vsaj migljaji odnosno novi vidiki za rešitev problema, ki me je naravnost mučil. Ne bo odveč, če se s temi vrsticami pečamo ne-koliko dalje časa. Ves članek moremo reducira-ti na dve točki, ki mu ležita predvsem na srcu in to:

1. »P. R. K.« v kraljevini S. H. S. poslana lahko zlasti most, ki zveže razdvojenega tabora — dom in šolo.

2. »Igra za zdravje« postane brez vsake usiljivosti važna institucija velikega vzgojnega in uravnega pomena, posebno za vzgajanje k altruističnemu čustvovanju.

Oglejmo si vse po vrsti!

Znana in neovržna je resnica, da je vzgoja mladine predvsem zavisna od sodelovanja dru-žine in šole. Prav tako pa vidimo, da v današ-njih časih medsebojna vez čim dalje izginja, ta-ko, da preostaja šoli bistven del vzgajanja, med tem ko družina stoji ali pasivno ob strani, ali pa celo razkrajalno vpliva na vse delovanje v vz-gojevališču. Moderna rodbina namreč, ki naj predstavlja izrazito zajednico in, ki s svojim brezmejnim zaupanjem člana do člana ter s svo-jo težnjo, si koristiti medsebojno, tvori takore-koč temelj vzgajanja k socialnemu čustvovanju, ta rodbina je v razkroju. Boj za vsakdanji kruh krši in razdira še ono malo vezi, ki je ostala iz preteklosti. Oče in mati se trudita v tovarnah, deca pa zanemarjena gubi čas v slabih družbi in zahaja na stran pota. Ni tedaj čuda, če se vedno pogosteje pojavljajo klci po zopetni vzpostaviti rednih in dobrih medsebojnih odnošajev obeh

vzgojnih faktorjev, vprašanje je le, ali so ti klci in pa nasveti, ki so pogosto z njimi v zvezi, iz-vedljivi ali ne.

Razvoj družbe in z njo vseh njenih usta-nov je po mojem prepričanju že tako daleč pre-segel, ono prvotno idealno stanje medsebojnega delovanja šole in družine in socialne razmere so zasekale med obe tako globok prepad, da se mi zdi danes nemogoče vrniti se k izhodišču. Narava se v svojem delu nikdar ne vrača in ne popravlja, mi pa, ki smo njen del stojimo pod istim nepremagljivim vplivom vesoljnega razvo-ja, ki nam pač odpira pot v bodočnost, a nam brezobzirno zastavlja povratek v preteklost. Ni naša naloga izgubljati energijo v brezplodnem iskanju tistih vzvodov, ki bi zaustavili tek časa, mi moramo najti nove smeri, nova pota, da vsaj, če že nismo zmožni priklicati idealnega položaja nazaj, nadomestimo težko izgubo. Ne trudimo se tedaj, da zgradimo »zlat most«, ki naj zveže raz-dvojenega tabora — dom in šolo, ampak glejmo, ka-ko bomo pojačali vzgojni vpliv šole, ki je v naših rokah. Kako? Morda baš s »P. R. K.«, a o tem pozneje. Vodi naj nas le zaupanje v »zakon raz-voja«, ki nas pelje od agregata do sistema, od primitivnega k polnemu, pa smemo biti uverjeni, da bomo našli tudi iz dandanašnjega kaosa osvo-bodilen izhod. (Dalje prih.)